

Δρ. Στεργιανή Ζανέκα
Συντονίστρια Εκπαιδευτικού Έργου του ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Κρήτης
Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ ΣΤΟ ΛΥΚΕΙΟ

ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Σχετικά με την έννοια και τη φιλοσοφία της δημιουργικής γραφής, υπογραμμίζεται πως σκοπός της είναι να βοηθήσει στην ανάπτυξη της συγγραφικής απόλαυσης και την καταπολέμηση της αυτολογοκριτικής λογικής, αφήνοντας πιο ελεύθερα τα περιθώρια στη φαντασία των μαθητών, απαλλάσσοντάς τους, κατά κάποιον τρόπο, από τον φόβο του «σωστού και λάθους» (κριτήριο της «διακινδύνευσης» στις επικοινωνιακές προσεγγίσεις της γλώσσας).

Οι δραστηριότητες δημιουργικής γραφής συνδέονται με την ανάπτυξη αναγνωστικών δεξιοτήτων και αποτελούν το αναγκαίο συμπλήρωμά τους. Μπορούν να πραγματοποιηθούν κατά τη διάρκεια των διαδικασιών ανάγνωσης αλλά και μετά από αυτές. Ενδεικτικά, κατά την εκπόνηση τέτοιων δραστηριοτήτων, ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές και τις μαθήτριες:

Μετασχηματισμό του αρχικού κειμένου (συμπλήρωση της ιστορίας, αλλαγή της πλοκής της ιστορίας, προέκταση της ιστορίας, διατύπωση υποθέσεων σχετικά με την εξέλιξη, αλλαγή του αφηγητή, προσθήκη διαλόγων ή μονολόγου, μετατροπή αφήγησης σε διάλογο ή αντίστροφα, αλλαγή του τίτλου ή λέξεων, προσθήκη εικόνων, κ.ά.)

- Να γράψουν μια υποθετική συνέντευξη με κάποιον από τους ήρωες ή τον αφηγητή ή τον συγγραφέα του κειμένου ή έναν κριτικό λογοτεχνίας,
- Να γράψουν μια σελίδα ημερολογίου ή επιστολή που γράφεται από κάποιον από τους ήρωες του αρχικού κειμένου ή από κάποιον μάρτυρα ενός επεισοδίου που αφηγείται το αρχικό κείμενο,
- Να κατασκευάσουν έναν ήρωα με αφορμή το κείμενο ή μια εικόνα που το συνοδεύει,
- Να μετατρέψουν το αρχικό κείμενο σε άλλο κειμενικό είδος (π.χ. η ιστορία ενός διηγήματος γίνεται αντικείμενο δημοσιογραφικού ρεπορτάζ)
- Να δημιουργήσουν ελεύθερο στίχο με αφορμή λέξεις, ομάδες λέξεων ή στίχους του ποιήματος ή μια εικόνα του βιβλίου ή άλλο οπτικό υλικό,
- Να αποδώσουν ένα παραδοσιακό ποίημα σε ελεύθερο στίχο,
- Να αποδώσουν συνοπτικά την αφήγηση της ιστορίας (όχι περίληψη),
- Να βρουν έναν διαφορετικό τίτλο για ένα έργο
- Να αναδιηγηθούν μια ιστορία από την οπτική γωνία ενός άλλου ήρωα
- Να αλλάξουν τους χρόνους των ρημάτων ενός αποσπάσματος
- Να σκιαγραφήσουν τον χαρακτήρα ενός ήρωα
- Να γράψουν ένα διήγημα/ένα ποίημα
- Να μετατρέψουν ένα ποίημα σε πεζό

- Να προσθέσουν ή να αλλάξουν διαλόγους ή μονολόγους
- Να αλλάξουν το τέλος μιας ιστορίας. Π.χ. Αν σκηνοθετούσατε μια ταινία μικρού μήκους, εμπνευσμένη από το θέμα του κειμένου, τι τέλος θα δίνατε;
- Να μετατρέψουν ένα έμμετρο ποίημα σε ποίημα με ελεύθερο στίχο
- Να πάρουν μια υποθετική συνέντευξη από κάποιον από τους ήρωες ή τον αφηγητή ή τον συγγραφέα του κειμένου
- Να δημιουργήσουν ακροστιχίδα

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΦΗΓΗΣΗ

I. Με βάση το προς επεξεργασία κείμενο

Ο Επισήμανση των περιγραφικών στοιχείων και της λειτουργίας τους στο κείμενο.

Ο Επισήμανση του ιδιαίτερου λεξιλογίου και ύφους των προσώπων.

Ο Προσθήκη διαλόγου /μονολόγου σε κείμενο όπου υπάρχει μόνο διήγηση.

Ο Συγγραφή θεατρικού διαλόγου με αφορμή το κείμενο (σκηνοθετικές οδηγίες).

Ο Μετατροπή διαλόγου σε διήγηση ή περιγραφή.

Ο Μετατροπή πλαισίου λόγου σε ευθύ και αντιστρόφως.

Ο Αλλαγή αφηγηματικής σκοπιάς (π.χ. μηδενική εστίαση, εσωτερική εστίαση).

Ο Αλλαγή της αρχής ή /και του τέλους της ιστορίας.

Ο Επέκταση της ιστορίας – οι μαθητές να φανταστούν τη συνέχεια.

Ο Τοποθέτηση γεγονότων σε κανονική χρονική σειρά, όπου υπάρχουν αναχρονίες.

Ο Παρεμβολή αναδρομών /προδρομών, όπου υπάρχει χρονική ακολουθία.

Ο Πύκνωση /επέκταση χρόνου αφήγησης (συνοπτική αφήγηση, εκτεταμένη).

Ο Αλλαγή χρόνου ιστορίας (παροντικός χρόνος, παρελθοντικός).

II. Δημιουργικές δραστηριότητες πέρα από το κείμενο

Ο Συγγραφή διηγήματος με δοσμένα ή όχι τα δομικά του στοιχεία (θέμα, τόπος, χρόνος, πρόσωπα).

Ο Συγγραφή μιας ιστορίας για την οποία καθορίζεται το ύφος (σοβαρό - επιστημονικό, οικείο - χιουμοριστικό κτλ).

Ο Προφορική ή /και γραπτή αφήγηση με βάση δοσμένες λέξεις (βλ. και

φανταστικό διώνυμο - Gianni Rodari, Γραμματική της φαντασίας, 2003).

Ο Αφήγηση γνωστού μύθου / ιστορίας μέσα από ταύτιση με έναν ήρωα της ιστορίας.

Ο Αφήγηση ιστορίας μέσα από εικόνες σε κανονική σειρά /ανακατεμένες.

Ο Αφήγηση με βάση κάρτες ή «τραπουλόχαρτα» όπου αναγράφονται μοτίβα ή τίτλοι παραμυθιών, μύθων, δημοτικών τραγουδιών (βλ. και «λειτουργίες» παραμυθιών, Vladimir Propp).

Ο Παραγωγή νέου κειμένου που εκφράζει σκέψεις και συναισθήματα των νεαρών αναγνωστών/στριών αξιοποιώντας τις συμβάσεις του κειμενικού είδους στο οποίο καλούνται να γράψουν (π.χ. δημιουργία ποιήματος σε ελεύθερο στίχο με αφορμή ένα πεζογράφημα).

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΙΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Κατά τη διαδικασία της αξιολόγησης των δραστηριοτήτων δημιουργικής γραφής, λαμβάνονται υπόψη οι ακόλουθοι άξονες:

Ως προς το περιεχόμενο της δημιουργικής εργασίας των μαθητών/τριών, ενδιαφέρει να ελεγχθεί η ικανότητα τους να αξιοποιούν με τρόπο ευρηματικό τα δεδομένα του κειμένου.

Ως προς τη δομή, ελέγχεται ο βαθμός ανταπόκρισης του μαθητικού κειμένου στο κειμενικό είδος που ζητείται. Ως προς την έκφραση ελέγχονται το ύφος (επιλογή κατάλληλου λεξιλογίου, ιδιωματισμών, σύνταξης που υπηρετούν τον σκοπό του κειμένου και ταιριάζουν στο κειμενικό είδος) και η χρήση της γλώσσας (ορθογραφία, σύνταξη, σαφήνεια στη διατύπωση, στίξη κ.λπ.).

Γενικότερα, οι εργασίες και οι δραστηριότητες μετά την ανάγνωση είναι ποικίλες, έχουν ως στόχο την εμπάθυνση και διαπραγμάτευση του νοήματος και συνδέονται με τη θεματική της διδακτικής ενότητας.

Στο πλαίσιο της διδασκαλίας, η μαθησιακή διαδικασία μπορεί, σύμφωνα και με τις κατευθύνσεις του Π.Σ., να εμπλουτίζεται με την ανάγνωση και άλλων λογοτεχνικών κειμένων πέραν των ανθολογημένων στα σχολικά εγχειρίδια.

Για την καλλιέργεια της φιλιαναγνωσίας είναι δυνατόν, εφόσον οι συνθήκες το επιτρέπουν, να γίνεται ανάγνωση πιο εκτεταμένων κειμένων, όπως είναι ένα διήγημα, ένα μυθιστόρημα, μια ποιητική συλλογή, ένα θεατρικό έργο.

Είναι δυνατόν, επίσης, οι μαθητές/τριες να επιλέγουν διαφορετικά λογοτεχνικά έργα και η διαδικασία της ανάγνωσης/ παρουσίασης να οργανώνεται σε ομάδες.

Στη διδασκαλία μπορούν να αξιοποιηθούν και άλλες μορφές τέχνης (κινηματογράφος, εικαστικά, θέατρο κ.ά), στην κατεύθυνση της διεύρυνσης του πολιτισμικού ορίζοντα των μαθητών/τριών.

Παράδειγμα θεατρικής δραματοποίησης

Αλ. Παπαδιαμάντης «Πατέρα στο σπίτι»

- Στο μεταναγνωστικό στάδιο του διαδικαστικού μοντέλου μπορεί να χρησιμοποιηθεί η θεατρική τεχνική «διάδρομος της συνείδησης», προσαρμοσμένη/εστιασμένη όχι στον κεντρικό χαρακτήρα, αλλά στα άλλα πρόσωπα της ιστορίας. Οι μαθητές και οι μαθήτριες φτιάχνουν ένα τούνελ, που αποτελείται από δύο παράλληλες γραμμές που η μία στέκεται απέναντι στην άλλη (στη σημερινή συγκυρία πρέπει να τηρούνται οι προβλεπόμενες αποστάσεις). Τα παιδιά αυτά είναι οι γείτονες, ο κουμπάρος, ο μπακάλης. Μέσα στο τούνελ μπαίνει και βαδίζει αργά ο μαθητής-ήρωας. Κάθε φορά που η ηρωίδα (η Γιαννούλα) περνά μπροστά από κάποιον/α, αυτός/ή εκφράζει τις σκέψεις του, τα συναισθήματά του ή προβάλλει δικαιολογίες ή αιτιολογεί τη στάση του. Η οδηγία είναι ότι στη δραστηριότητα αυτή θα πρέπει να λάβουν υπόψη τους τα δεδομένα του ίδιου του κειμένου.

ΠΟΙΗΣΗ

Ο Χ. Τσολάκης παρουσιάζει με οξυδέρκεια την διαφορά της ποιητικής από την συμβατική γλώσσα: Στον ποιητικό λόγο κάθε λέξη, όταν ελευθερωθεί από τα γήινα, μπορεί να λειτουργήσει αισθητικά και να υψώσει τη θερμοκρασία της ψυχής μας με το τραγούδι της πολυσημίας της. Αυτή, άλλωστε, είναι και η αγωνία του δημιουργού του ποιητικού λόγου: να ελευθερώσει τη λέξη από τα δεσμά της συμβατικής γλώσσας. Κι αυτό το κατορθώνει, όταν την εντάξει στο κατάλληλο γλωσσικό περιβάλλον, όπου η σημασιολογική σύζευξη με άλλες λέξεις της ξαναδίνει την καθαρότητα της ποιητικής λειτουργίας. Το πετυχαίνει ο δημιουργός αυτό, όταν ενεργοποιεί αθέατες δυναμικές της λέξης ή όταν ανοίγει τη σημαία της, και διευρύνοντάς την υπερβαίνει τους κανονιστικούς φραγμούς του συμβατικού λόγου, ο οποίος, βέβαια, ανθίσταται, διότι οφείλει να υπερασπιστεί τα θεσμικά δίκαια της γλωσσικής κοινότητας (Τσολάκης Χ., 1999, σελ. 22).

Επιζητώντας να φανεί ακόμα περισσότερο η αξία της λέξης και να ενισχυθεί ο πειραματισμός, αλλά και η κατάδειξη των πρωταρχικών εκείνων διαπιστώσεων που είναι απαραίτητες για να υφανθεί ποιητικός λόγος, δίνονται στην συνέχεια δυο στίχοι του Άρη Αλεξάνδρου από την Ποιητική του:

η κάθε μου λέξη αν την αγγίξεις με τη γλώσσα θυμίζει πικραμύγδαλο / απ' την κάθε μου λέξη λείπει ένα μεσημέρι...

Η κάθε μου λέξη

αν την αγγίξεις με τη γλώσσα

θυμίζει .....

Ενδεικτικές μαθητικές απαντήσεις:

θυμίζει παραμύθι

θυμίζει μια μεζούρα όνειρο

θυμίζει κοφτερό ξυράφι

θυμίζει κύμινο, μοσχοκάρυδο και κόκκινο πιπέρι

θυμίζει κάτι από σένα κ.λπ.

Απ' την κάθε μου λέξη
λείπει ένα .....

Οι μαθητές απαντούν:

λείπει ένα χαμόγελο
λείπει ένα συναίσθημα
λείπει ένα νόημα
λείπει ένα κομμάτι
λείπει ένα φωνήεν κ.λπ.

Και μέσα απ' τους στίχους του **Μ. Αναγνωστάκη**:

«Σαν πρόκες πρέπει να καρφώνονται οι λέξεις / Να μην τις παίρνει ο άνεμος

προκύπτουν τα ακόλουθα:

Σαν ..... πρέπει να καρφώνονται οι λέξεις
Να μην τις παίρνει .....

Σαν βέλη πρέπει να καρφώνονται οι λέξεις
Να μην τις παίρνει ο άνεμος

Σαν μιλάμε πρέπει να καρφώνονται οι λέξεις
Να μην τις παίρνει ο χειμώνας

Σαν γραμματόσημα πρέπει να καρφώνονται οι λέξεις
Να μην τις παίρνει ο ταχυδρόμος

Σαν πρόκες πρέπει να καρφώνονται οι λέξεις
Να μην τις παίρνει ο λογισμός.
κ.λπ.

Λεκτικοί συσχετισμοί

Είναι σημαντικό να καταδειχτεί πως όλα τα κείμενα είναι απόηχος άλλων κειμένων και πως όλες οι χρήσεις της γλώσσας έχουν κάποιο ιστορικό προηγούμενων χρήσεων, καθώς ό,τι γράφουμε ή λέμε αποτελεί συνέχεια μιας εις το διηνεκές γλωσσικής εμπειρίας.

Δίνεται στους μαθητές ένα ποίημα όχι στην δόκιμη μορφή, όπως δηλαδή παρουσιάζεται ολοκληρωμένα από τον δημιουργό του, αλλά ως άτακτο γλωσσικό υλικό, ως λέξεις, χωρίς αναπτυσσόμενους εντός κειμένου συσχετισμούς. Οι μαθητές καλούνται να αναπλάσουν τα σπαράγματα στο δικό τους αυτήν την φορά ποίημα, με την ασφάλεια ότι τα ποιήματα, όπως όλες οι εμπειρίες, μπορούν να αποδειχθούν καλά ή κακά, αλλά πάντως όχι σωστά και λάθος. Η άσκηση μπορεί να γίνει με οποιοδήποτε ποίημα (άγνωστο στους μαθητές). Εδώ ως παράδειγμα:

Ο Ουρανός του Μ. Αναγνωστάκη:

Πρώτα να πιάσω τα χέρια σου
Να ψηλαφίσω το σφυγμό σου

Ύστερα να πάμε μαζί στο δάσος
Ν' αγκαλιάσουμε τα μεγάλα δέντρα
Που στον κάθε κορμό έχουμε χαράξει
Εδώ και χρόνια τα ιερά ονόματα
Να τα συλλαβίσουμε μαζί
Να τα μετρήσουμε ένα-ένα
Με τα μάτια ψηλά στον ουρανό σαν προσευχή.

Το δικό μας το δάσος δεν το κρύβει ο ουρανός.

Δεν περνούν από 'δω ξυλοκόποι.

Τα αυθεντικά ποιήματα σε τέτοιου είδους ασκήσεις πρέπει να παρουσιάζονται μετά το πέρας της μαθητικής προσπάθειας. Αρχικά τα ποιήματα διαμελίζονται και αντιμετωπίζονται ως μεμονωμένες λέξεις:

**μαζί χρόνια να κορμό που μεγάλα χαράξει ένα-ένα με ξυλοκόποι να προσευχή σφυγμό
εδώ σου χέρια τα συλλαβίσουμε δάσος δεν περνούν πιάσω δέντρα ονόματα να στον
κάθε και τα τα ψηλά στον σαν το το το πάμε τα τα μάτια μαζί κρύβει κρύβει δικό μας
δεν πρώτα ύστερα ουρανό ιερά στο δάσος ν' αγκαλιάσουμε δω ψηλαφίσω ο ουρανός
έχουμε να τα σου το από να μετρήσουμε**

Οι μαθητές αγνοούν το αυθεντικό ποίημα, αγνοούν και τον τίτλο του. Καλούνται να αντλήσουν μέσα από αυτήν την δεξαμενή και να παραγάγουν το δικό τους ποιητικό σύνολο, εξερευνώντας τις δυνατότητες της γλώσσας. Η ποίηση έτσι αντιμετωπίζεται ως αναδιάρθρωση, επανασυναρμολόγηση στοιχείων ενός κώδικα. Είναι προτιμότερο να μην υπάρχει περιορισμός στον αριθμό των λέξεων και να ενθαρρυνθούν οι μικρές προσωπικές επεμβάσεις.

Ενδεικτικές μαθητικές ανταποκρίσεις:

Χωρίς όρια

Ψηλαφίζοντας τα ονόματα στον ουρανό
τα χέρια μέτρησαν τον σφυγμό μας
τα μάτια χάραξαν την προσευχή.
Αγκαλιαστήκαμε μαζί.

Προσευχή

Εδώ ψηλά στον ουρανό
μαζί χαράζουμε τα ονόματά μας.
Περνούν τα χρόνια ένα-ένα.
Κάθε κορμός κρύβει στο δάσος
τον δικό μας ουρανό.
Τα χέρια μαζί αγκαλιάζουμε
σε μια προσευχή.

Τιτλοφόρηση των κειμένων

Αξίζει να σημειωθεί ότι στις ίδιες λέξεις άλλοι βλέπουν ερωτικό περιεχόμενο, άλλοι οικολογικό, άλλοι πιο θρησκευτικό, όπως φαίνεται και από τους τίτλους. Η συζήτηση για την

Τιτλοφόρηση των κειμένων είναι πολύ σημαντική, καθώς οι μαθητές πρέπει να κατανοήσουν ότι ο τίτλος ανήκει στο κειμενικό σώμα και θέλει ιδιαίτερη επιμέλεια και λακωνικότητα. Παραδείγματα τίτλων για τα ποιήματα που προέκυψαν από την επεξεργασία του ποιήματος του Αναγνωστάκη:

Πάμε μαζί
Χωρίς όρια
Προσευχή
Μαζί σου
ΜΑΖΙ
Όταν κρύβουν τα μάτια σου
Στιγμές
Η ΖΩΗ ΕΝΑ ΤΑΞΙΔΙ
Ο ουρανός
Η απώλεια
Σαν προσευχή
Ξυλοκόποι κοιτούν το απέραντο γαλάζιο
Η παντοτινή αγάπη
Οι ερωτευμένοι
Η αγάπη της φύσης
Η προσευχή μου
Ιερές αξίες
Η προσευχή του δάσους
Τα δάση
Όνειρα για τη φύση

Η ίδια άσκηση μπορεί να γίνει με πολλούς στίχους από διαφορετικά έργα ποιητών. Σκόρπιοι στίχοι αυτήν την φορά, και όχι λέξεις, δόθηκαν στους μαθητές, προκειμένου να χρησιμοποιηθούν ως γλωσσική και εννοιολογική δεξαμενή.

Ποιητική δημιουργία μαθητή (απαραίτητος ο τίτλος):

ΠΑΘΗ

Βαρκούλα στο πέλαγος η ζωή
Γερασμένο το αύριο μας
Πάθη, γκρεμοί, ανήφοροι
αγγίζοντας το θάνατο
Ψηλά στον ουρανό η μέρα σκοτεινιάζει
Τα μάτια συμπονούν την ξενητεία
Το γέλιο έφυγε
σαν τα πουλιά που φύγαν το χειμώνα
Το βλέμμα γελάστηκε
Τα μάτια σκέπτονται
Η ψυχή προσμένει
Αλλάξαμε ζωή
Καραβάκι στην έρημο το μέλλον μας

Ένας επιπλέον τρόπος για να υπογραμμιστεί η ικανότητα των λέξεων να συμπεριφέρονται νοηματοδοτώντας το λεκτικό τους περιβάλλον είναι ο ακόλουθος: μπορεί να ζητηθεί από τους μαθητές να αντικαταστήσουν τα ουσιαστικά (ή και ρήματα) του κειμένου.

Κική Δημουλά, *Κονιάκ Μηδέν Αστέρων*

Χαμένα πάνε εντελώς τα λόγια των δακρύων.
Όταν μιλάει η αταξία η τάξη να σωπαίνει
—έχει μεγάλη πείρα ο χαμός.
Τώρα πρέπει να σταθούμε στο πλευρό
του ανώφελου.
Σιγά σιγά να ξαναβρεί το λέγειν της η μνήμη
να δίνει ωραίες συμβουλές μακροζωίας
σε ό,τι έχει πεθάνει.

Ας σταθούμε στο πλευρό ετούτης της μικρής
φωτογραφίας
που είναι ακόμα στον ανθό του μέλλοντός της:
νέοι ανώφελα λιγάκι αγκαλιασμένοι
ενώπιον ανωνύμως ευθυμούσης παραλίας.
Ναύπλιο Εύβοια Σκόπελος;
Θα πεις
και πού δεν ήταν τότε θάλασσα.

Μαθητικά κείμενα:

Ζωή Μηδέν Ελπίδων

Χαμένες πάνε εντελώς οι σκέψεις των ανθρώπων
όταν μιλάει το ποτό το μυαλό να σωπαίνει
έχει μεγάλο πόνος η σιωπή.
Τώρα πρέπει να σταθούμε στην απώλεια του έρωτα.
Σιγά σιγά να ξαναβρεί η χαρά την πνοή της
να δίνει ωραία συντροφιά αθανασίας σε ό,τι έχει πεθάνει.
Ας σταθούμε στο γεφύρι ετούτης της μικρής αγάπης
που είναι ακόμα στην ιδέα του παρελθόντος της
νέοι ανώφελα λιγάκι αγκαλιασμένοι
ενώπιον ανώνυμης ελπίδας ευθυμούσης.
Χίο, Βόλο, Μυτιλήνη;
θα πεις
και πού δεν είχε τότε ήλιο.

Ποιητικοί μετασχηματισμοί - Επανανοηματοδοτήσεις λέξεων

Επομένως, μέσα στις καθημερινές λέξεις και λεκτικές συναναστροφές κρύβονται εν δυνάμει ποιήματα. Αυτό είναι και το σκεπτικό της λεγόμενης found poetry που αντλεί κειμενικό υλικό από την καθημερινή ζωή. Λέξεις που συναντώνται σε χρηστικά ή πληροφοριακά κειμενικά είδη επαναχρησιμοποιούνται αποκτώντας ποιητικότητα μέσα από την γεινιάσή τους με άλλες.

Οι πιο κάτω αποτυπώσεις προέκυψαν από έναν περίπατο με τους μαθητές στην πόλη, με σκοπό την συγκέντρωση υλικού. Ταμπέλες, συνθήματα σε τοίχους, αγγελίες συγκεντρώνονται, προκειμένου να αποτελέσουν υλικό για την δημιουργία ποιητικών κειμένων.

Ζώνη ελεγχόμενης στάθμευσης
Πολιτιστική γραμμή

Ευζωΐα
Κτηματικές συναλλαγές
Λειτουργεί όλο το 24ωρο
Ξεπούλημα
Προλάβετε ανδρικά τέλος
Αλλάξτε ζωή
Σόλες - τακούνια - κορδόνια
Ζωγράφος
Βραχυχρόνια στάθμευση
Χονδρική - Λιανική
Ξέρω τι περιμένεις
Τιμές ΣΟΚ
Εκπαιδευτικός οργανισμός

ΑΦΗΓΗΣΗ

Εξιστορούμε ένα αξιοσημείωτο συμβάν του παρελθόντος με ορισμένη (αιτιακή ή παράλογη, χρονική ή αναχρονισμένη σειρά) των περιστατικών που το στοιχειοθετούν. Αποτέλεσμα μιας αφήγησης είναι το αφήγημα (παραμύθι, μύθος, διήγημα, μυθιστόρημα κ.ά.). Με την αφήγηση μεταφερόμαστε από το παρόν στο παρελθόν, γι' αυτό και τα ρήματα μπαίνουν σε ιστορικό χρόνο (συνήθως σε παρατατικό ή αόριστο). Στην αφήγηση κάθε φράση ή πρόταση απαντά στην υπονοούμενη ερώτηση «Και μετά τι έγινε;», η επόμενη πρόταση δηλαδή έχει χρονική σχέση ή και σχέση αιτίου-αιτιατού με την προηγούμενη της. Η δημιουργική γραφή προϋποθέτει τη διδασκαλία των αφηγηματικών τρόπων και τεχνικών και γενικά των αρχών της αφήγησης.

Αρχή αφήγησης

Η εναρκτήρια φράση μπορεί να σχετίζεται με το κύριο θέμα είτε να είναι άσχετη από αυτό· να είναι ένα ξάφνιασμα, μία ερώτηση / απορία μία δήλωση, μία κραυγή, μία περιγραφή, ένα παιχνίδισμα γλωσσικό ή νοηματικό. Μπορεί εξάλλου να πατά σε στερεοτυπικές φόρμες, επιχειρώντας την ανατροπή τους. Μπορεί να είναι ρεαλιστική, μυθοπλαστική, σουρεαλιστική, αλληγορική -κυρίως πρέπει να προκαλεί την περιέργεια του αναγνώστη ώστε να μην χάσει εξαρχής το ενδιαφέρον του για τη συνέχεια. Ξεκινούμε με κάτι που, είτε είναι πρωτόκουστο ή πρωτότυπο, που κανένας μέχρι τώρα δεν το έχει διατυπώσει με αυτόν τον τρόπο (ανοίκειοι λεκτικοί συνδυασμοί: π.χ. «Χθες στην αγορά το μάτι μου αιχμαλώτισαν δύο κόκκινα, παιδικά, μεταχειρισμένα παπούτσια αγνώστου ταυτότητας», διασκευή από διήγημα-μπονσάι του Χέμινγουεϊ), είτε είναι προκλητικά λειψό (π.χ. «Ξέρω πως είναι τίποτε όλ' αυτά», Ελύτης Ο.).

Η ελκυστική αρχή που είναι το ήμισυ του παντός πρέπει να είναι τόσο λειψή όσο χρειάζεται για να παρασύρουμε τον αναγνώστη να διαβάσει και τα παρακάτω με τις πρώτες κιόλας φράσεις, παρουσιάζουμε δηλαδή μία εκκρεμότητα που προκαλεί την περιέργεια του αναγνώστη και τον ωθεί να συνεχίσει το διάβασμα για να μάθει γιατί και πώς έγινε αυτό.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

«Οδηγός για τον εκπαιδευτικό για τη διδασκαλία της Δημιουργικής Γραφής στα Καλλιτεχνικά Γυμνάσια (Α,Β, Γ γυμνασίου)», Αλίκη Συμεωνάκη , Αλεξάνδρα Βασιλοπούλου. Ι.Ε.Π. Ιούνιος 2015.

Κιοσσές Σ. (2018). *Εισαγωγή στη δημιουργική ανάγνωση και γραφή του πεζού λόγου. Η συμβολή της αφηγηματολογίας*. Αθήνα: Κριτική.

Rodari, G. (2003). *Γραμματική της Φαντασίας – Εισαγωγή στην τέχνη να επινοείς ιστορίες*. Κασαπίδης (Μτφρ.). Αθήνα: Μεταίχμιο.

Τσολάκης Χ. (1999). *Τη Γλώσσα μου έδωσαν ελληνική*. Θεσσαλονίκη: Νησίδες.